

เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาประเทศไทย
ความปลอดภัยและสุขภาพที่สมบูรณ์ของคนทั้งแผ่นดิน
การออกแบบระบบและโครงสร้างประเทศ

โดย

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี

มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ

๑๕ มีนาคม ๒๕๖๖

๑.

เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาประเทศไทย

การพัฒนาเรื่องต่าง ๆ ของประเทศ ควรมีเป้าหมายสูงสุดเดียวกัน ไม่ใช่แยกย่อยเป็นส่วน ๆ การแยกส่วนทำให้ชาติไม่มีพลัง หากคนไทยทั้งประเทศมีความมุ่งมั่นร่วมกัน จะจนคลื่นประดุจแสงเลเซอร์ที่มีพลังทะลุทะลวง

เป้าหมายสูงสุดไม่ใช่จีดีพี การเอาจีดีพีเป็นเป้าหมายได้พิสูจน์แล้วว่า นำไปสู่การเสียสมดุลหรือความเหลื่อมล้ำอย่างรุนแรง การเสียสมดุลทำให้ไม่มีสุขภาวะแต่เกิดทุกสภาวะแพร่หลายทั่วไป โลกต้องการเป้าหมายใหม่

ดุลยภาพทำให้เกิดความสุขสงบหรือสุขภาวะ

ถ้าร่างกายของเรามีความสมดุล เราก็มีสุขภาพดีและอายุยืน ความเจ็บป่วยทุกชนิดคือการเสียสมดุล

สุขภาวะที่สมบูรณ์ของคนทั้งหมด เป็นสิ่งสูงสุดของมนุษยชาติ

๒.

สุขภาวะที่สมบูรณ์คือทั้งหมด

คำจำกัดความขององค์การอนามัยโลก

สุขภาพ คือ สุขภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม (และทางจิตวิญญาณ) ในวงเล็บเป็นข้อเสนอของสมาชิกบางประเทศ

“สุขภาวะที่สมบูรณ์” มีความหมายที่สูงและลึกสุด ๆ ที่บูรณาการทุกสิ่งทุกอย่างเข้ามาไม่ได้ หมายถึง โรค มดหมอ หยากยา และโรงพยาบาลเท่านั้น แต่บูรณาการอยู่ในพัฒนามนุษย์และสังคมทั้งหมด (Health is completely integral in total human and social development) จึงมีคำพูดว่า

“สุขภาพคือทั้งหมด” (Health is the whole)

เมื่อสุขภาพคือทั้งหมด จึงเป็นสิ่งสูงสุด

ถ้าประเทศต่าง ๆ เอาสุขภาวะเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา จะเป็นพลังของการพัฒนาอย่างบูรณาการ บูรณภาพและดุลยภาพจะทำให้ประเทศและโลกมีสันติสุข

นี่เป็นเหตุผลว่าทำไม

“ความปลอดภัยและสุขภาวะที่สมบูรณ์ของคนทั้งแผ่นดิน”

จึงควรเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาประเทศ

ถ้าช่วยกันศึกษาและใคร่ครวญจนเห็นจริงตามข้อเสนอนี้

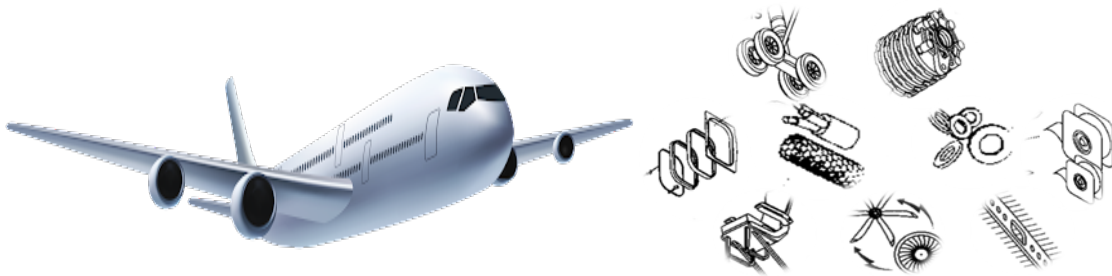
เราสามารถออกแบบระบบและโครงสร้าง แล้วช่วยกันประกอบชิ้นส่วนตามโครงสร้าง จนครบเป็นองค์รวมก็จะสำเร็จ

๓.

ความเป็นองค์รวม (Wholeness)

ทำให้เกิดคุณสมบัติใหม่อันมหัศจรรย์

ถ้าเราต้องการอะไรที่บินได้ ก็ต้องออกแบบระบบและโครงสร้างของเครื่องบิน เมื่อเอาชิ้นส่วนประกอบโครงสร้างจนสมบูรณ์เป็น**องค์รวม**คือเครื่องบิน ก็มีคุณสมบัติใหม่คือบินได้ ในขณะที่ชิ้นส่วนต่าง ๆ ไม่มีอะไรที่บินได้เลย

รูปที่ ๑ องค์รวมบินได้ ชิ้นส่วนบินไม่ได้

การพัฒนาแบบแยกส่วน ไม่ทำให้เกิดคุณสมบัติใหม่อันมหัศจรรย์

มหาวิทยาลัยมีความรู้ตามสาขามากมาย แต่เมื่อทำเชิงเทคนิค (Technic-driven) ก็ได้ผลเล็กน้อยเป็นส่วน ๆ เสมือนผลิตแต่ชิ้นส่วน โดยไม่สามารถสร้างเครื่องบินทั้งลำ ถ้ามหาวิทยาลัยมีสมรรถนะในการคิดเชิงระบบและการจัดการ จะเป็นหัวรถจักรทางปัญญาพาชาติออกจากวิกฤตได้

๔.

ออกแบบระบบและโครงสร้าง เพื่อสุขภาวะที่สมบูรณ์ของคนทั้งหมด

หลักการ

- ๑) สุขภาวะเกิดจากการพัฒนาอย่างบูรณาการ
- ๒) ต้องเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งจึงจะครอบคลุมคนทั้งหมดได้ และการพัฒนาอย่างบูรณาการก็ต้องเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง เอาหน่วยงาน หรือเทคนิค หรือวิชาชีพ เป็นตัวตั้งไม่ได้ เพราะสิ่งเหล่านี้ ล้วนแยกส่วนเป็นส่วน ๆ

เพราะฉะนั้นโครงสร้างพื้นฐานของระบบสุขภาวะของคนทั้งหมด คือ

“การพัฒนาพื้นที่อย่างบูรณาการเต็มประเทศ”

ทุกหมู่บ้าน ทุกตำบล ทุกอำเภอ ทุกจังหวัด

โดยคนและกลไกในพื้นที่

ที่ว่าบูรณาการนั้น คือ บูรณาการ ๘ มิติ ได้แก่

เศรษฐกิจ - จิตใจ - สังคม - วัฒนธรรม - สุขภาพ - การศึกษา - ประชาธิปไตย

ทั้ง ๘ บูรณาการอยู่ในกันและกัน โดยมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่เป็นจุดคานงัด

อาจเรียกว่า **มรรค ๘ แห่งการพัฒนาพื้นที่อย่างบูรณาการ**

มีคำทางพุทธว่า **“มรรคสมังคี”** คือ มรรคทั้ง ๘ ร่วมกัน หรือสมังคี จะว่า Synergy ก็ได้

เมื่อพื้นที่มีการพัฒนาอย่างบูรณาการก็จะเกิดสุขภาวะเต็มพื้นที่¹

¹ ดู คู่มือพัฒนาอำเภออย่างบูรณาการสู่แผ่นดินศานติสุข โดย ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี

ขณะนี้องค์กรทั้ง ๕ หรือเบญจภาคี อันได้แก่ **พอช. สสส. สำนัก ๓ กรมส่งเสริมการปกครอง**
ท้องถิ่น กรมพัฒนาชุมชน และกรมการปกครอง กำลังพัฒนาฐานล่างของประเทศดังกล่าวอยู่ แต่
องค์กรอื่น ๆ ก็สามารถร่วมสร้างฐานแผ่นดินไทย ถ้าฐานแข็งแรงก็จะรองรับประเทศทั้งหมดให้มั่นคง

พื้นที่พัฒนาอย่างบูรณาการจึงเป็น **platform** หรือ **template** ของการพัฒนา หรือโครงสร้าง
ของประเทศ เปรียบเสมือนโครงสร้างทางร่างกายของมนุษย์

ระบบต่าง ๆ เข้ามาเชื่อมโยงกับโครงสร้างนี้ เพื่อให้ทำหน้าที่ได้ดี เช่นเดียวกับระบบต่าง ๆ
ของร่างกายทั้งหมดบูรณาการกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างไป

เสมือนการสร้างบ้าน

ถ้ามีองค์ประกอบพร้อม เช่น เหล็ก อิฐ ไม้ ปูน ทราช กระเบื้อง ฯลฯ แต่เราไม่ออกแบบและ
โครงสร้างบ้านแล้วเอาองค์ประกอบตามโครงสร้างเราก็ไม่มีบ้านอยู่ แม้พัฒนาองค์ประกอบให้ดีเลิศ
เพียงใด ๆ ก็ตาม

นั่นคือการพัฒนาแบบแยกส่วน อย่างที่ทำกัน

การพัฒนาอย่างบูรณาการสู่องค์รวมของบ้าน คือ

- ๑) ออกแบบฐานของบ้าน คือ พื้นชั้นล่างบนเสาเข็มที่มั่นคง ได้แก่ พื้นที่บูรณาการทั้งแผ่นดิน
- ๒) เอาแผ่นผนัง ๘ ด้าน เข้ามาประกอบอันได้แก่ ระบบต่าง ๆ (ตามรูป ๓ และ ๔)
- ๓) มีหลังคาที่เชื่อมโยงผนังทั้ง ๘ ด้าน คือ ระบบภูมิคุ้มกัน

รูปที่ ๒ โครงสร้างบ้านประเทศไทย

เสมือนร่างกายของเรา ถึงแม้มีระบบและโครงสร้างครบ แต่ถ้าไม่มี**ระบบภูมิคุ้มกัน**ก็เอาชีวิตไม่รอด เพราะมีภัยจากทั้งภายในและภายนอก

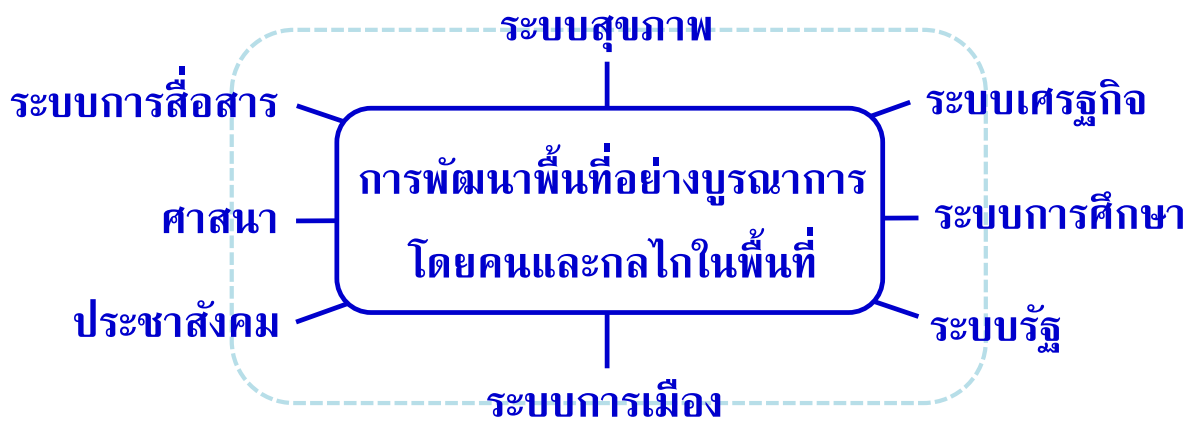
ประเทศก็ต้องมีระบบภูมิคุ้มกัน จากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เรื่องภูมิคุ้มกันของประเทศจะกล่าวเพียงหลักการเพียงเท่านี้ ยังไม่ลงรายละเอียด

เมื่อเรามีบ้านและเข้าอยู่อาศัยได้แล้ว จะทำอะไร ๆ เพิ่มเติมให้บ้านแข็งแรง น่าอยู่ สวยงามเพิ่มขึ้นเท่าใด ๆ ก็ได้ทั้งสิ้น

ฉะนั้น ทุกคน ทุกองค์กร สามารถมีส่วนร่วมสร้างและตกแต่งบ้านประเทศไทยได้ทั้งสิ้น

นี่คือความหมายของการที่พูดว่า คนไทยร่วมสร้างบ้านประเทศไทยให้แข็งแรง งดงาม น่าอยู่ ที่คนไทยทุกคนจะอยู่ร่วมกันด้วยความสุข หรือสุขภาวะที่สมบูรณ์

หรือการผนึกกำลังพัฒนาประเทศไทยอย่างบูรณาการ ให้เป็นองค์กรรวมประเทศไทย

รูปที่ ๓ โครงสร้างของระบบสุขภาวะเพื่อคนทั้งมวลมีการพัฒนาพื้นที่อย่างบูรณาการ

เป็นพื้นฐานและมีระบบอีก ๘ ระบบเข้ามาเชื่อมโยงเป็นผนัง

ตามรูปที่ ๓ องค์ภาพทั้งหมดของประเทศจะบูรณาการกัน เป็น**องค์กรรวมประเทศไทย** หรือ **ประเทศไทยที่มีบูรณาการ** ทำให้เกิดคุณสมบัติใหม่อันมหัศจรรย์ นั่นคือสุขภาวะที่สมบูรณ์ของคนทั้งแผ่นดินหรือสุขภาพองค์รวม (Holistic health)

๕.

ประเทศไทยที่มีบูรณภาพและดุลยภาพ = ประเทศไทยสุขภาพดี

ดูรูปที่ ๓ จะเห็นว่าเรามีทรัพยากรเพื่อการพัฒนาเทศบาล ทั้งพื้นที่และระบบต่าง ๆ ๘ ระบบ เหล่านี้ทำงานแบบแยกส่วน ไม่บูรณาการกัน จึงไม่มีพลัง ได้ผลน้อย ทำให้เสียสมดุล บั่นบ่วน วุ่นวาย ไม่ลงตัว แต่เมื่อทั้งหมดมาบูรณาการกันที่โครงสร้างพื้นฐาน คือ พื้นที่ที่พัฒนาอย่างบูรณาการทั้งประเทศ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศก็เชื่อมโยงกันเป็นประเทศไทยที่มีบูรณภาพ เมื่อมีบูรณภาพก็จะมีดุลยภาพ หรือความสมดุล ทำให้เกิดความเป็นปรกติสุข หรือสุขภาพดีและยั่งยืน

เหมือนร่างกายของเรา ถ้าทุกส่วนบูรณาการกันเกิดความสมดุล เราก็มีสุขภาพดีและอายุยืน การเจ็บป่วยทุกชนิด คือ การเสียสมดุล มะเร็งเป็นตัวอย่างของเซลล์ที่สูญเสียสำนึกแห่งองค์กรวม มันทำตัวแยกส่วนเป็นเอกเทศ ทำให้ระบบเสียสมดุลป่วยและอายุไม่ยั่งยืน

การพัฒนาแบบแยกส่วน จึงเปรียบเสมือนประเทศเป็นมะเร็ง เจ็บป่วย และไม่ยั่งยืน

ฉะนั้น ประเทศไทยที่มีบูรณภาพและดุลยภาพ จึงเป็นประเทศสุขภาพดี

ระบบทุกอย่างจะลงตัวหมด เพราะพัฒนาอย่างบูรณาการ รวมทั้งระบบการศึกษา และระบบการเมือง ซึ่งที่ผ่านมาทำอย่างไร ๆ ก็ไม่ลงตัว เพราะพัฒนาแบบแยกส่วน

ที่ว่าเมื่อเป็นระบบและโครงสร้างทุกอย่างลงตัว ลองดูตัวอย่างรถยนต์ หรือเครื่องบิน แม้ประกอบด้วยชิ้นส่วนเป็นหมื่น ๆ ชิ้น แต่ทุกชิ้นเชื่อมโยงกำกับกันอย่างเหนียวแน่น ไม่มีชิ้นใดหลุดจากระบบไปทำตัวเกะกะเหวี่ยง การระเบิดน้ำมันในลูกสูบรุนแรงอย่างยิ่งแต่ก็ไม่ได้ทำร้ายใคร **กลับเป็นพลังขับเคลื่อนระบบ** แต่ถ้าการระเบิดโดยอยู่นอกระบบมันคือลูกระเบิด

ประเทศไทยขาดการจัดระบบ จึงเต็มไปด้วยลูกระเบิดทางสังคม

ฉะนั้น เมื่อเราสามารถพัฒนาประเทศไทยอย่างเป็นองค์กรวม ทุกระบบก็จะลงตัวและกลายเป็นพลังขับเคลื่อนประเทศไทย

อย่างเช่น ระบบการศึกษาและระบบการเมือง ซึ่งมีปัญหามากเพราะทำแบบแยกส่วน แต่เมื่อบูรณาการกับองค์กรวมก็จะกลายเป็นพลัง

ระบบธุรกิจที่สร้างความเหลื่อมล้ำก็เช่นเดียวกัน แต่เมื่อบูรณาการกับเศรษฐกิจฐานรากก็จะทำให้กระจายอย่างทั่วถึงเป็นธรรมพร้อม ๆ กับเพิ่มพลังและความมั่นคง เพราะการมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่ประชาชนจะมีอำนาจซื้อสูง ทำให้เศรษฐกิจมหภาคเติบโตและมั่นคง อยู่บนฐานกว้างและแข็งแรงภายในประเทศ

เรื่องกองทัพก็เช่นเดียวกัน จะเป็นระบบภูมิคุ้มกันของประเทศ ช่วยปกป้องคุ้มครองประชาชนจากภัยทุกประเภท จากทั้งในและนอกประเทศ

ระบบและคนทั้งหมด จะมีบทบาทในการพัฒนาประเทศอย่างบูรณาการ เหมือนร่างกายที่เซลล์ทุกเซลล์และอวัยวะทุกอวัยวะบูรณาการเป็นหนึ่งเดียวหรือองค์รวม อันได้แก่ ความเป็นคนทั้งคน อันมีคุณสมบัติอันมหัศจรรย์ยิ่ง

ธรรมชาติเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่ที่สุด เป็นเหตุเป็นผลที่สุด และฉลาดที่สุด สามารถสร้างมนุษย์อันเป็นระบบและโครงสร้างที่วิจิตรที่สุดในจักรวาล ซึ่ง ๑,๐๐๐ ไอน์สไตน์ก็สร้างไม่ได้ แต่ธรรมชาติสร้างได้

สังคมมนุษย์มีปัญหา มากจนไปอย่างเต็มไม้เต็มมือแล้ว เพราะคิดและทำแบบแยกส่วน ถึงเวลาที่มนุษย์ต้องหันมาเลียนแบบธรรมชาติ คือ คิดแบบองค์รวม และพัฒนาอย่างบูรณาการ ดังที่กล่าวมา

ทั้งหมดนี้ คือ **การต่อจิ๊กซอว์ประเทศไทย**

๖.

เครื่องมือและวิธีขับเคลื่อนประเทศไทยของครม

องค์กรตระกูล ส. ทั้ง ๘

กลไกกลางที่น่าจะมีศักยภาพสูงสุด ในการเป็นฟันเฟืองกลางผนึกกำลังทุกภาคส่วน ขับเคลื่อนประเทศไทยของครม คือ องค์กรตระกูล ส. ทั้ง ๘ อันได้แก่

- สธ.** = กระทรวงสาธารณสุข
- สวรส.** = สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
- สสส.** = สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
- สปสข.** = สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
- สรพ.** = สถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล
- สข.** = สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ
- สพฉ.** = สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ
- มสข.** = มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ

การผนึกกำลังองค์กรตระกูล ส.ทั้ง ๘ น่าจะมีศักยภาพสูงยิ่ง ในการเป็นแกนกลางเชื่อมโยงทุกภาคส่วนเข้ามาทำงานบูรณาการกัน ตามรูปที่ ๔

ภาคส่วนต่าง ๆ ก็คือระบบทั้ง ๘ ตามรูปที่ ๓

ควรมี**คณะทำงานประสานพลัง** ๘ คณะหรือมากกว่า เพื่อประสานภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาบูรณาการ โดยมีเป้าหมายสูงสุดเดียวกัน คือ **ความปลอดภัยและสุขภาวะที่สมบูรณ์ของคนทั้งแผ่นดิน**

รูปที่ ๔ ฟันเฟืองในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยอย่างบูรณาการ

นี่คือการฉีกกำลังของคนทั้งมวล เพื่อสุขภาวะของคนทั้งมวล หรือ

Health For All and All For Health

๗.

ที่ประชุมองค์กรตระกูล ส.ทั้ง ๘

คณะรัฐมนตรียังประชุมทุกสัปดาห์วันอังคาร

องค์กรตระกูล ส. ทั้ง ๘ เป็นฟันเฟืองที่เชื่อมโยงเรื่องของ**บ้านเมือง**ทั้งหมด บ้านเมืองใหญ่กว่า**“การเมือง”**มากและจะทำให้การเมืองดีขึ้นด้วย เพราะเข้ามาบูรณาการกันทั้งหมด

องค์กรตระกูล ส. ทั้ง ๘ จึงควรประชุมกันสัปดาห์ละครั้ง

อาจใช้เวลารับประทานอาหารกลางวันร่วมกันก็ได้

อาหารอร่อย ๆ หน่อยก็ดี ผลัดกันเป็นเจ้าภาพหมุนเวียนกันไปก็ได้

แต่มี**คณะเลขานุการร่วม** (Joint Secretariat) ที่มีสมรรถนะสูงเป็นผู้ประสานงาน

กลไกที่สำคัญของฟันเฟืองกลาง คือ **คณะทำงานประสานพลัง** ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาบูรณาการกันตามรูปที่ ๓ และ ๔ องค์กรตระกูล ส. ทั้ง ๘ อยู่ในฐานะที่จะคัดเลือกคณะทำงานประสานพลังที่มีศักยภาพสูง ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญที่ประสานพลังทุกภาคส่วนเป็น Grand Synergy อย่างแท้จริง ลองพิจารณาระบบโครงสร้างและกลไกการขับเคลื่อนให้ดี ๆ จะเห็นว่าเป็น**ระบบการร่วมจัดการพัฒนาพื้นที่อย่างบูรณาการ** ที่สภาพพัฒนาไฝ่ฝันมานาน²

เป็นระบบการจัดการที่ทรงพลังยิ่งที่สามารถทำให้สำเร็จทุกเรื่อง ทำให้เรื่องที่เป็นไปไม่ได้ เป็นไปได้

---

²ในการระดมความคิดทำแผน ๘ ได้มีการพูดถึง **AFP** Area - Function - Participation ซึ่งก็คือระบบการร่วมจัดการพัฒนาโดยเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง

๘.

สรุป

Synergy for Safety and Well being

จากความฝันใหญ่สู่ความเป็นจริงในประเทศไทย

ความปลอดภัยและสุขภาวะที่สมบูรณ์ของคนทั้งแผ่นดิน เป็นความฝันที่ใหญ่มากของคนไทย (Big Dream Thailand) เป็นสิ่งที่ยังไม่เคยมีประเทศใดทำสำเร็จ

ความฝันยิ่งใหญ่ยังมีพลังมาก

Einstein กล่าวว่า “Imagination is more Important than knowledge” เพราะจินตนาการไม่มีข้อจำกัด แต่ความรู้มีข้อจำกัด

ที่กล่าวมาทั้งหมดใน ๗ ตอนข้างต้น คือ แนวคิดและวิธีการที่จะทำให้ความฝันใหญ่เป็นความจริง

ประเทศไทยน่าจะเป็นประเทศแรกในโลกที่ทำเรื่องนี้สำเร็จ เพราะโชคดีที่มีระบบสุขภาพที่เข้มแข็งและสมทานในแนวคิดที่ **“สุขภาพคือทั้งหมด”** (Health is the whole) เมื่อสุขภาพคือทั้งหมด ก็มีความชอบธรรมที่ระบบสุขภาพจะเข้ามาเป็นฟันเฟืองที่ประสานทั้งหมดเข้ามาบูรณาการประเทศไทย

บรรพชนคนสาธารณสุขได้พัฒนากระทรวงและระบบสาธารณสุขมาอย่างดี ยิ่ง ประดุจมหากาพย์แห่งการสาธารณสุขไทย ประกอบกับมีองค์กรตระกูล ส. อีก ๗ องค์กร เข้ามาเสริมทำให้การฉีกกำลังองค์กรตระกูล ส. ทั้ง ๘ เป็นกลไกที่ทรงพลังยิ่งในการพัฒนาประเทศไทยอย่างเป็นองค์รวม

เมื่อประเทศไทยมีความเป็นองค์รวม ก็จะเกิดคุณสมบัติใหม่อันมหัศจรรย์ ประดุจเครื่องบินที่เป็นองค์รวมบินได้ ในขณะที่ชิ้นส่วนหลายหมื่นชิ้นไม่มีชิ้นใดบินได้เลย ต้องเป็นองค์รวมจึงจะบินได้

เมื่อคนไทยฉีกกำลังการสร้างประเทศไทยที่เป็นองค์รวมสำเร็จ ก็จะเกิด **วิถีคิดใหม่** คือวิถีคิดแบบองค์รวม วิถีคิดแบบองค์รวมจะช่วยโลกได้

เพราะโลกวิฤตจาก **วิถีคิดแบบแยกส่วน**

ไอส์ไตน์กล่าวว่า “เราต้องการ**วิถีคิดใหม่โดยสิ้นเชิง**” ถ้ามนุษยชาติจะอยู่รอดได้ (We shall need a radically new manner of thinking, if mankind is to survive)

พระพุทธองค์สอนวิถีคิดทางสายกลาง

ซึ่งเป็นทางสายปัญญา ความเป็นเหตุเป็นผล ไม่แยกข้างแยกชั่ว ไม่เป็นปฏิปักษ์ แต่เน้นที่ไมตรีจิตและความร่วมมือ

ไม่มีอะไรดำรงอยู่อย่างแยกส่วนเป็นเอกเทศ แต่เชื่อมโยงกันอย่างไม่สิ้นสุดด้วยความเป็นเหตุปัจจัยต่อกันและกัน (อิทัปปัจจยตา) จึงไปถึงองค์รวมได้

นี้ต่างจากวิถีคิดของชาวยุโรป ที่คิดแบบตายตัวแยกส่วน เผชิญหน้า (Confrontation) ซึ่งนำไปสู่ความแตกแยกและรุนแรง อันเป็นเหตุให้โลกวิฤตอยู่ในเวลานี้

การออกแบบและโครงสร้างประเทศไทย ทำให้ชิ้นส่วนต่าง ๆ เข้ามาประกอบหรือผนึกกัน เป็นการผนึกกำลัง (Synergy) ทั้งหมดทั้งสิ้น สร้างประเทศไทยที่มีบูรณภาพเป็นองค์รวม และเกิดคุณสมบัติใหม่อันมหัศจรรย์

คุณสมบัติใหม่อันมหัศจรรย์ขององค์รวมประเทศไทย คือ

“ความปลอดภัยและสุขภาวะที่สมบูรณ์ของคนทั้งแผ่นดิน”

อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาประเทศไทยของเราด้วยกัน

บทต่อท้าย

คำขอร้องหรือคำสั่งเสีย

ขอให้องค์กร ส.ทั้ง ๘ หมั่นประชุมกันเป็นเนืองนิตย์ แล้วสิ่งดี ๆ จะเกิดตามมา
ตามคำสอนของพระศาสดา ในเรื่อง**ปริหานิยธรรม** (ธรรมเพื่อความเจริญถ่ายเดียว) ๒ ข้อ
แรกมีความว่า

- ๑) หมั่นประชุมกันเป็นเนืองนิตย์
- ๒) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันกระทำกิจที่ควรทำ

นี่คือมงคลอันสูงสุด
